

lius laudem scribitur: **Ecce edificabatur ambulans in timore domini et consolatione spiritus sancti replebatur. Si milit et in hoc laudatus est Cornelius: ut eodem volumine scribitur: Vir autem quidam erat in Cesaria nomine Cornelius Centurio coortis que dicitur italice: religiosus et timens dominum cum omni familia sua. Et sic per oppositum defectus timoris domini: causa est casus et peccati. Scriptum est enim in Genesi. Dixit Abraam ad Abimalech: Cogitavi mecum cum dicens: forsitan non est timor dei in loco isto: et interficiet me. Cum omni ergo dei timore hanc tantam rem martyrii nobiscum tractemus: dicamusque ad Jesum dominum nostrum: Confitebor tibi in timore tuo domine: dirigamque concitationes animi nostri ad rectum: ut sint iuncto currui similes: in quo recte moderando implevit suum rector officium: nec qualibet concite ierit offendet. Si autem aberrauerit licet placide ac leuiter: per fragosa vestabitur: et vel in precipitia labetur: vel certe quo non est opus defertur. Omnes ergo animi arrogantiam eradicemus a nobis. Auxilium a Jesu christo solo expetamus: cuius fidei testimonium deponitur sumus. Quonia tu domine deus virtus es salutis mee: sperabam aliquando in virtute mea: que tamen non erat virtus: et cum sic volui currere: ubi magis stare credebam ibi magis cecidi: factusque sum magis retro et non ante: et quod credebam consequi: longius elongauit a me. Non ergo gloriatur ante te stulta presumptio omnis carnis: sed miseri mei. Aduua me: dirige gressos meos: ut nomen tuum in medio infidelium confiteri possim: da fortitudinem animi: ut que illi timent: excelsam et insuperabili mente dolorem mortemque calcare possim.**

Cornelius.

Abraam.

De Gradibus martyrii. Ca. ix.

S Radus martyrii ex diuersis martyrum dispositionibus egregijsque illorum gestis connumerare possumus. Et primum martyrii gradum illorum

dicam? qui infantes penitus et nihil noscentes: morte pro christi nomine patiuntur. Ut innocentes illi pueri pro nomine Jesu rege iudeorum mortem passi sunt: et pueri alij plures a martyribus secum ad martyrium deportati. Fatui similiter si pro christi nomine occiderent quia ut supra explicauimus unum cum christo faciunt: in illis quoque christus occisus esset huius martyrii gradu martyres dici possunt. Videtur et secundus martyrii gradus eorum: qui mortem et si possent sine christi offensione vitarent: potius tamen eligunt mori: quam sanctissimum illius nomen abnegare. Quibus certe christus in euangelio dixit: Si vos persecuti in vna ciuitate fugite in aliam. Verum quia aliquando comprehensi fugere non possunt: mortem potius eligunt quam christum negare velint. Contigit enim quotidie diuersissimis casibus christianos ab infidelibus cogi: aut christum negandum: aut ex hac vita migrandum: sic quod horum duorum alterum cogatur eligere: et plures certe eligunt deo dilecto mori: quam negato viuere. Et hi huius seculi gradus martyres dici possunt. Quod genus martyrii debilius proprie dicitur. Et ut ait Augustinus: non solum mortem prius eligere quam christum negare debemus: sed etiam quam contra dei precepta quicquam peccetremus. Sic et Susanna viriliter fecit. Sic et Eleazar ille de quo in machabeorum libro ij. scriptum habetur: quod mortem potius elegerit quam contra legem carnes porcinas manducare. Et dixit ad deum: Domine qui habes sanctam scientiam manifeste tu scis: quod cum a morte possem liberari: duos corporis sustineo dolores: secundum animam vero propter timorem tuum libenter hec patior. Quare pulchre ait Lactantius: His cauendum est ut iubentibus nos facere contra legem dei: contraque iusticiam: nullis minis terreamur: nullis supplicijs: quam minus dei iussione iussioni hominis preferamus. Sed vna factio questionem de eo quod temporibus nostris contigit. Captus fuit a saracenis pyrata quidam strenuus Petrus aroladus ianuenis: qui ob scelera mortem merebatur crudeliter: data illi fuit optio: quod vel christum negaret: et diuitias et honores su-

Susanna.
Eleazarus.

Lactantius.

Petrus
aroladus

sciperet: qualia et alter maior in palatio soldani haberet: vel mortē turpissimā subiret: vt scilicet medius ipse secare retur. Et ille sic secari magis q̄ xpm̄ dñm̄ deumq̄ suū negare elegit. Et quod plus est cū cretēsem quendā sibi cōpyratā et concaptiuū vite dulcedine allectū videret: mirabilibus exhortationib⁹ ad mortē pro christi nomine sustinendā animauit: suaq; deinde eloquētia a carnificibus impetrare curauit: vt prius illū q̄ se occiderēt. Querim⁹ ergo an hic seu quisquis alter: qui ob enormia scelera captus: et vt narrauimus mortuus fuerit: christi martyr dici debeat: Quem sine dubio doctorū sanctorū auctoritate martyrem esse dicimus: et confessionē illam omnēq; huic similit̄ tante efficacit̄ asserunt: q̄ oēs alias supauerit causas. Ad qd̄ nos mire p̄lchroq; exēplo animauit Lactantius institutionū suarū libro. iiii. ex pulchra disputatione concludēs: Itaq; inquit cū semel pposita sint hominī bona et mala: cōsiderare vnū quēq; secū decet: q̄to sati⁹ sit perpetuis bonis mala breuia pensare: q̄ p breuib⁹ et caudicis bonis mala perpetua sustinere. Nam sicut in hoc seculo cū est ppositū cū hoste certamē: prius laborādum est vt sis postmodū in ocio: esuriēdū: sitiēdū: estus: frigora pferenda: humi quiescendū: vigilandū: periclitādū est: vt saluis pignozib⁹: et domo: et re familiari: et omnibus pacis ac victorie bonis pfrui possis: sinaut̄ presens ocium malueris q̄ laborē: maluz tibi maximū facias necesse est: preoccupabit enim aduersarius nō resistētē: vastabūtur agri: diripiēt̄ domus: in predā vxor ac liberi venient: ipse interficere aut capere. Que omnia ne accidāt presēs cōmodū differendū est: vt maius longiusq; pariat̄: omittenda est presens voluptas: ne hostis opprimat. Vigilandū. Stationes agende militares. Expeditiones obeūde: fundēdus ad vltimū cruoz: omnia deniq; arma et grauiora patient̄: ferēde eqdē prompti⁹: q̄ nobis impator noster de⁹ p̄mia laborib⁹ et̄na p̄stituit. Quid iocūdi⁹ v̄bis istis dici potest: Quid propri⁹: Quid forti⁹ ad homies

Soldanus.

Lactantius.

huius mundi illecebras vincēdas? **L**ac certe ⁊ mel ex illi
us ore profuxit. **E**t vt de Nestore dixit Homer⁹ ΤΟΥ ΚΑΙ
απο γλωσσης μέλιτος γλυκίωμ ρέον αυδη **T**ertius
martyrii gradus est iam fortium ⁊ perfectorum: vt cū quis
mortem sine peccato aufugere possit: nec illam fugit: sed
magis expectat: vt horū princeps **Jacobus** fuit apostol⁹
qui cū herodis persecutionē aufugere potuisset discede
re noluit: sed tantum spectauit quousq; ⁊ ipse captus: et
pro christi nomine interemptus fuit. **E**st et quartus mar-
tyrii grad⁹ omnium perfectissimus: ⁊ ad illos solos pertinēs:
qui perfecta charitate adeo repleti: vt animosi milites cō-
fessionis nominis **Iesu christi** sponte se ingesserunt: exem-
plo scilicet imperatoris sui qui pro redemptione nostra
passioni sponte se obtulit: vt **Matthe⁹** de illo scripsit: q; di-
scipulis suis ait: **Surgite eamus: tradēs se sponte in mani-**
bus peccatorum: illis dans obuiam: ⁊ se illum esse quem
querebant respondens. Petro similiter volenti illū defē-
dere: contradixit ⁊ cessare iussit. **U**nde **Andreas** ad **Ege-**
am ait: **Auctor** humani generis pro restauratiōe nostra
hoc crucis patibulū nō inuitus sed spōte suscepit. **E**t cū
frater meus **Petrus** diceret: propitius esto tibi domine:
ne hoc fiat. **R**espōdit ei ⁊ dixit: **U**ade post me sathanas:
quia non sapiēs que dei sunt. **I**deo dixit **Paulus** aposto-
lus: **T**radidit semetipsum hostiā ⁊ oblationē deo in odo-
rem suauitatis. **E**t **petrus** apostolus: tradidit autem iu-
dicanti se iniuste. **A**d cuius exēplū q; plurimi martyres
charitate **Iesu christi** ardentes: sponte se martyrio pro il-
lius sanctissimi nominis confessione iniecerunt. **J**uxta il-
lud **Petri**: **C**hastus passus est pro nobis relinquens no-
bis exemplū vt sequamini vestigia eius. **Q**uid autē est
sequamini vestigia eius? nisi q; sicut ille pro redemptiōe:
nostra fecit: sic ⁊ nos pro illius sanctissimi nominis confes-
sione: sicut robusti milites in hac tēporis necessitate patia-
mur. **H**am vt ait **Hieronymus** ad **Eliodorum** seipsū of-
ferre deo proprie christianorum est ⁊ apostolorū: qui to-
tum censum quem acceperant domino tradiderūt: ⁊ me

Jacobus.
Herodes.

Andreas.

Hierony.

rentur audire sedebitis super duodecim folios iudi-
cates duodecim tribus israel. Et pius doctor **Anselmus**
in eo libro cuius titulus est: cur deus homo. **R**ihil asperi-
us inquit et difficilius potest homo pati ad honorem dei
sponte et non ex debito: quam mortem. Et nequaquam magis se
homo potest dare deo: quam cum se morti tradat ad honorem
ipsum. Ideo venerabilis alius doctor beatus **Thomas**
de aquino in secunda parte secunde sue summe: questio-
ne sua. xxvij. **Q**uod aliquis inquit sponte ad martyrium se
offerat pertinet ad perfectionem charitatis. Quia chari-
tate perfecta succensus christi precursor **Johannes baptis-
ta**: non dubitavit herodes arguendum accedere: pro quo
et caput sibi amputatus fuit. **H**ac eadem ductus **Paulus**
vas electionis teneri minime potuit a fratribus quoniam hieru-
salem adiret: quoniam ibi ut propheta **Agabus** predixerat al-
ligaturus erat. **Q**uibus ait: non solum alligari paratus sum: sed
etiam mori pro nomine Jesu. **I**gnatius similiter **Johannis** eu-
angeliste discipulus et antiochie episcopus: cum diu pro pace
ecclesie exorasset: traiano imperatore de victoria orien-
taliū redeuntis: et christianis mortem minanti occurrit: et
libere se esse christianum asseruit: quem traianus ferro vin-
ctum decem militibus tradidit: et romam duci precepit: tra-
dendum ibidem bestiis deuorandum. **H**ic (ut scripsit **Euse-
bius** in historijs ecclesiasticis: et **Hieronymus**. de uiris illustribus)
dum syria duceretur veniretque ad smyrnam ubi erat **Polycarpus**
scripsit ad **Ephesios** epistolam unam: aliam ad **magnesianos**: ter-
tiam ad **tragenses**: quartam ad **romanos**: et inde exiens scripsit
ad **philadelphios**: et ad **smyrneos** et proprie ad **Polycarpum**
comedans illi antiochense ecclesiam. **E**x epistola autem quam scripsit
ad romanos in cetera hanc dicit: a syria usque romam cum bestiis
fra marique depugno: die atque nocte puerus et colligatus: de
celo leopardis ad custodiam datus duco: qui ex beneficiis nostris
seuiores sunt: sed ego eorum nequitias magis erudior. **Q**uod
bestie saluantes que mihi parantur: quando emittentur:
quando eis licebit carnibus meis vesci: Inuitabo eas

Anselmus.

**Thomas de
aquino.**

**Johes ba-
pusta.**

Paulus.

Ignatius.

Eusebius.

Hierony.

Polycarpus.

ad deuotionē meā. Et obsecabor ne forte (vt in nō nul-
lis fecerūt) timeāt cōtingere corpus meum. Quinimmo
z si cuctabunt: ego vim faciā. Ego dentib⁹ earū me inge-
rā: date queso veniā. Ego noui qd mibi expediat: ignes:
cruces: bestie: dispersiones ossium: discerptionē omniū
membrozū z totius corporis: et omnia pene in me vnum
supplicia diaboli arte quesita cōflēt: dūmodo Jesū chri-
stum merear adipisci. A cuius nominis inuocatiōe inter-
tot z tanta tormenta nūq̄ cessauit. Ad quē cū traian⁹ du-
os feroces leones mitti iuberet vt sic deuozaret q̄ nec illi
us remanerēt reliquie: dixit Ignati⁹: Frumentū christi
sum: bestiaz dentibus molar: vt panis mundus efficiar.
Cui cum nullā vim inferret: cepit Ignati⁹ illos ad se de-
uozandū prouocare: qui occurrētes illum suffocauerūt:
nec eius carnē vllaten⁹ tetigerunt. O mira factissimi mar-
tyris in christum charitas. O inexcogitabilis feruor: non
putabat hic martyria sibi sufficerere: nisi z vltro ipse se ex-
poneret: z bestias ad se deuozandum prouocaret. **Geo-**
rgius. rius similiter miles z nobilis z ex capodocia exortus: tē-
pore diocletiani quo intra mensem. xvij. milia hominum
martyrio fuerunt coronati: sua omnia cū pauperibus ero-
gasset abiecta militari veste: christianozū habitū se vesti-
uit: atq; in medium infidelīū prosiliens exclamauit: Om-
nes dī gentiū demonia: domin⁹ autē celos fecit: que post
multa tormenta capitis abscissione martyrium psumauit.
Gorgonius. **Idem Gorgonius** similis z **Dirotheus** fecerunt: qui cum
Dirotheus. martyrem quendā crudelibus et immanib⁹ supplicijs cru-
ciari viderent: forti animo z constanti iperatori dixerūt:
Cur imperator sententiam in isto solo punis: que in nob
omnibus viget? Ut quid in illo crimen inducitur: qd a no-
bis omib⁹ p̄stet: hec nob fides: h̄ cult⁹: z vnanimis atq;
eadē sentētia? Qui ob hoc capti post multa tormēta: la-
Adrianus. queo ap̄p̄si necati sunt. Quid de Adriano dicā: qui cum
in vrbe nicomedie Maximianus imperator: christianos
ad sacrificandum idolis cogere conaretur: et ille prior

officij militaris eēt: haberetq; sub custodia xxiiij. in christi confessione deprehensus: ab illis de fide edoctus: in medium profiliens ait: **A**nnotate me cum istis quia et ego christianus sum. **E**t cum nullis verbis aut permissionibus impatoris reduci potuisset: una cum alijs quos vincos sub custodia habuerat: duro martyrio coronatus fuit. **J**uuenis scilicet xxviiij. annorum: pulcherrimus et delicatus valde. **Q**uid etiam de **A**daucto dicemus: qui cum beatus **F**elix presbyter ad decollandum duceret: obuius illi sponte et se christianum professus: quare et cum illo pariter decollatus fuit. **I**dem et **A**ntonino martyri contingit: qui cum se sponte christianum fateret: iubente iudice capitali sententia fuit damnatus. **C**laucularius similis cum xl. martyres in stagno frigidissimo positos custodiret: et triginta noue de celo coronas ad illos descendere vidisset: admirabatur quare: nec alia alibi aduenerat: sed proprius pendens: nouit unum au fugisse: stupefactus ergo tanta visio: cepit intra cor suum cogitare ac dicere: quare et non ego in illius fugitiui locum accedo ut et xl. que illi debebat corona mihi adueniat: et subito vestimenta exuens in stagnum proliuit: clamans ac dicens: christianus sum. **S**ed quod amplius dicemus de **P**astore et **J**usto fratribus quos supra memorauimus? **N**one miraculum fuit: quod pueri sic sponte martyrium accederent? **C**lerum difficile esset quod nec possem: nec necessarium puto omnes connumerare martyres: qui sponte antiquis persecutionibus forti et virili animo martyrio se iniecerunt. **H**os solum placuit annotasse: ut cognoscamus ardentem ac perfectam charitatem plurimos dei milites posse disse. **E**t ut nobilis illa puella **M**argareta ait: **C**hristus pro me semetipsum tradidit morti: ideo pro christo mori non dubito. **U**nde et **E**ulalia virgo annorum circiter xiiij. **E**x barcellona ciuitate hispanie: cum erudiret in fide a **D**onato quodam presbytero: qui pulle pluries dixerat: quod christum magis fateretur quam negaret. **I**ntroiuit interim **d**atianus **B**arcellona nam: sub quo ibidem prius **V**incetius et **V**alerius martyrio coronati fuerat. **Q**uod cum audiuit **D**onatus presbyter: percul

Audacrus.

Antonius.

Custus.

Pastor.

Margareta

Eulalia.

a ciuitate secessit: **Eulalia** autem se in faciez presidis ob-
tulit dicens: **Quid** ingrederis ciuitatem inimice dei ex-
celsi? **Quid** persequeris christianos: et niteris perdere vir-
gines dei? **Dominus** me docuit in veritate sua: nec poteris
seducere pueritiam meam. **Cui** datianus: **Q**uinfatula an-
tequam crescas florez tue etatis perdere queris. **Et** cum nec
verbis: nec crudelibus tormentis a sanctissimo proposito
seduci posset: sententia capitali danatur. **Quomodo** etiam
se sponte martyrio obtulerit christi sponsa **Katherina**: su-
pra memorauimus: quod de virgine hac tam pulchra et puel-
la nobilissima stupor mentibus inferatur: vnde tanta cha-
ritas tantus ardor mentis illi incubuerit. **Sed** a christo spou-
so suo hic ardoris spiritus prouenit: prouenietque unicuique
qui dilectione et amore illi coniungi optabit. **Quo** christi
amore ac dulcedine tractus christi signifer **Franciscus** tri-
bus vicibus ad infidelium partes ut illius sanctissimum
nomen confiteretur iter est aggressus. **Sed** quid de **Tho-**
ma cantuariensi archiepiscopo dicam: qui ut imperato-
ris sui christi vestigia sequeretur: cum ad eum interficien-
dum milites regis armati venirent: illis occurrens dixit:
Ecce ego? **Sufficiat** hoc narrasse. **Sed** tacere non possum de
fratribus illis beati **Francisci** charitate armati. **Pauci** ad-
modum sunt anni elapsi ut fere lx. quod in hierosolyme parti-
bus ad infideles illos cedula admonitionis fidei et decla-
rationis praeue illorum legis tradiderunt: quo et interfecti et
martyrii coronas susceperunt. **Idem** et tempore **Francisci**
patris eorum prius contigerat: quod quandoque ex suis fratribus
charitate christi zelo successi: licentia a **Francisco** (qui illos opti-
me nouerat impetrata) vel potius suis exhortationibus missi: ad
infideles per praesentem nomine **Iesu christi** accesserunt: quod cum in
mareochia ciuitate regis granate in hispania viriliter fuis-
sent praesentati: martyrii coronas suscipere valuerunt. **Hagnus**
igitur hic martyrii gradus imo maximus: nec maior in marty-
res testimonium repiri potest (ut omnes asserunt doctores) quam
quis ad christi domini exemplar: semetipsum sponte per illum nominis con-

Katherina.

Franciscus.

Thomas can-
tuariensis.

fellone
ante
let cruci
pono
hata in
sui fan
faciet es
ri mel
ni coue
iplos
De pi
P
nēd
de ciu
delict
sior in
est del
dix fal
nus ip
certau
nē pps
audire
mimū
pli car
volupt
statis p
secund
ni e it
seq vo
vimec
evolo
pitiā

fessione hostiã deo viuētē offerat. Illo exhortate ac di-
cente: Si q̄s vult venire post me abneget semetip̄m ⁊ tol-
lat crucē suã ⁊ sequat̄ me. Q̄d Hieronym⁹ ad Elbiaz ex-
ponens ait: huius exhortationis hic s̄sus est. Nō est de-
licata in deū p̄fessio. Qui in me credūt debēt sanguinez
suū fundere: qui em̄ pdiderit animã suã in presenti: lucre
faciet eam in futuro. Q̄d tñ nō solū in necessitate marty-
riū intelligēdū est: vt idē Hieronymus asserit: sed in om-
ni cōuersatione: ope: cogitatioe: smone: negem⁹ nosmet-
ip̄os qui aī suim⁹: ⁊ cōfiteamur eos q̄ in xp̄o renati sūt.

Hierony.

De p̄m̄ij martyriū ⁊ paradiso moameth. Ca. r.

Premia martyriū miranda ⁊ iexcogitabilia a s̄-
ctis doctoribus p̄dicant̄. Et vt aliqua breuiter
cōtingamus: donauit dñs militib⁹ suis oīm pec-
catorū et capitaliū ⁊ minorū plenā remissio-
nē: dicēte Augustino: Falce martyriū omnia refecant̄. Et
de ciuitate di: Quid preciosi⁹ q̄ mors martyriū: pp̄t quā
delicta dimittūtur: ⁊ merita cumulant̄: q̄re inē ceta p̄cio-
sior in sp̄ctū xp̄i mors martyriū est. Hec vt ait Cyprian⁹
est delictoz finis: piculi t̄min⁹: patiētie m̄ḡa: dom⁹ vite:
dux salutis. Sic vt iniuriã faceret martyriū (vt Augusti-
nus ip̄e attestat) q̄ p̄ illo oraret: Nā cū optimū certamen
certauerit xp̄i martyr: volueritq; p̄ dñi sui honore sāgui-
nē pp̄uū effūdere: vt p̄ illi⁹ redēptōe xp̄s p̄us effuderat:
audire mereret: qz illū sic mereri vult dñs: Veni dilecte
mi: mūdauit te ab oib⁹ s̄clī in q̄natioib⁹: feci vt iā nlla am-
pli⁹ carnal̄ illecebra possit te a me reuocare: nō decliare
voluptas: nō auaritia: nō ipudicitia: nō honoris aut pote-
statis pulsabit ābitio. Nō animi pturbatioes: nō corp̄is p̄-
secutioes āpli⁹ patieris. Sic q̄ tuo sāguie mūd⁹: ⁊ pur⁹ ve-
ni ⁊ itra in gaudiū dñi tui: mecū letat̄: qz me firma itētioe
seq̄ voluisti: nō te mūd⁹ pp̄t me oblectauit: oīa calcasti
vt mecū eēs. Veni q̄ qz vbi sū ego: illic ⁊ te ministrz meū
eē volo: passioem meaz soci⁹ fuisi: q̄ret ⁊ psolatiōm te p̄tici-
pē faciã: itra in gaudiū sēpitnū: i domū dñi di tui vbi sūt

Augustin⁹.

Cyprianus.